

Kodin tunnepalvelut

Kuka uskoisi, että on ollut semmoinkin aika, jolloin Suomessa tultiin toimeen ilman *palvelua*? Se aika vallitsi vielä puoli vuosisataa sitten. Oli kyllä *palvelus*, mutta se tarkoitti yleensä erillistä palvelevaa tekoa: »voisitko tehdä minulle pienen palveluksen?» Lisäksi voitiin olla työnantajan *palveluksessa*, käydä pyhäisin *jumalanpalveluksessa* ja suorittaa nurisematta *asepalvelus*.

Palvelu luotiin ennen sotia erityiseen ilmaisutehtävään. Oli näet tarvittu suomalaisen nimitys sille asialle, josta englantilainen käyttäjä nimitystä *service* ja ruotsalainen (*service*-sanalla ohella) nimitystä *betjäning*. Ei tietysti voinut sanoa »ystävänäpalvelu», jos kyseessä oli erillinen teko. Sen sijaan voitiin kyllä mainostaa: »Käyttäkää hyväksenne maksutonta palveluamme.»

Tämä uusi *palvelu* yleistyi varsinkin liikealalla nopeasti. Tuntuu miellyttävältä astua kauppaan, jossa tiedettiin olevan hyvä *yleisöpalvelu* tai mainio *asiakaspalvelu*. Suomen Punainen Risti jatkoi samaa selkeää linjaa, kun se kohta sotien jälkeen, 1948, perusti *veripalvelun*.

Varsinkin viisi- ja kuusikymmenluvun kasvuhuumassa *palvelu* levisi laajalle. Lehdet kehuivat uutispalveluaan, pankit

Kielemme käytäntö

mainostivat luottopalveluaan ja tavara-talot jopa mittatilauspalveluaan. Ei alaa, jolla ei palvelun vetovoimaan olisi turvattu. Koko yhteiskunta alkoi olla täynnä palveluammatteja, ja kaikkalainen palvelu toimi luistavasti, se kun tarjosi ihmisille kaikki mahdolliset palvelukset.

Sitten »palveluun» tuli omituinen häiriö. Alkuun sitä ei juuri huomannutkaan, mutta vähitellen se alkoi syteä itseään yhä pinnemmalle. *Palvelu*-sanaa näet ruvettiin käyttämään erillisestä teostakin, siis palveluksesta, eikä koko palvelemisesta.

En tiedä tarkkaan, mistä tämä uusi villitys joskus kuusikymmenluvun lopussa lähti liikkeelle, mutta niin vain kävi, että esimerkiksi pankit alkoivat mainostaa »palvelujaan» ja seitsenkymmenluvun alussa perustetut terveyskeskukset tarjosivat nekin alun alkaen monenmoisia »palveluja». Ostokeskusten ylpeydeksi tuli »palvelujen» monipuolisuus ja jokaisen kunnan ylpeydeksi keskustaajama, josta löytyi »palvelut».

Tähän kehitykseen liittyi vielä yksi lisäjuonne. Taloustieteessä oli vanhastaan sanottu »palveluksiksi» niitä tekoja, joilla vaikkapa raitiovaunut ja maitokaupat olivat palvelleet kulkevia tai janoisia kansalaisia. Mutta tällä abstraktiin sanontaan verhoutuneella tieteenalalla oli totuttu kutsumaan »palveluksiksi» vielä erilaisia aineettomia etuja ja oikeuksia-

kin. Jopa kalastusoikeus kesämökin rannalla oli taloustieteellinen »palvelus».

Tämä oli tietysti semmoisenaan teko-kieltä. Vielä teennäisemmäksi se muuttui, kun samat teot, oikeudet ja edut nyt vaihtuivat muodin mukana »palveluiksi».

Muoti jatkui. Kahdeksankymmenluvun alussa oli jo päästy niin pitkälle, että selitettiin ilmaisten oppikirjojen kuuluvan peruskoulun »palveluihin». Ja mitä noista ilmaisista, kouluhallituksen tarkastamista kirjoista sitten löytyi? Erästäkin sellainen kohta, että »viihtyvyyden on kodin tärkeimpiä tunnepalveluja».

Uriltaan syrjähtänyt mainoskielen *palvelu* oli siis yhtynyt taloustieteen järjettömään *palvelus*-sanan käyttöön. Niin oli kielenkäyttö joutunut oikean pyörteen nieluun. Sekä mainoskieli että tunnottomaan luokitteluun perustuva näennäistieteellinen kielenkäyttö on sellaiseen monesti muulloinkin johtanut.

Kielenkäyttö on kuitenkin vielä nostettavissa pyörteestään kuiville. Koulu, jopa peruskoulukin voi tarjota oppilailleen erinäisiä *etuja*, ja viihtyisyys (ei »viihtyvyyden») on kodin tärkeimpiä *tunnearvoja*. Huoltoyhteiskunnan »palveluja» ne eivät ole.

T. I.